

**GAY
R&S**

GAY-ROSELL & SOLANO
ADVOCATS

INFORME JURÍDIC

ANÁLISI DE RISC JUDICIAL

A petició de la:

FUNDACIÓ JULIO MUÑOZ RAMONET

Barcelona, 1 de desembre de 2020

BARCELONA

C/Roger de Llúria, 118, 2º -2ª
08037 Barcelona
Tel: (+34) 93 742 65 26
Fax: (+34) 93 142 47 65
barcelona@gayrosellsolano.com

MADRID

C/Claudio Coello, 20, 3º Izq.
28001 Madrid
Tel: (+34) 91 576 10 01
Fax: (+34) 91 577 77 63
madrid@gayrosellsolano.com

LISBOA

R/Latino Coelho, nº 13-2º andar
1050-132 Lisboa (Portugal)
Tel: (+351) 211 377 292
Fax: (+351) 211 377 112
lisboa@gayrosellsolano.com

BUENOS AIRES

Av. Eduardo Madero 1020, piso 5º
1106 Buenos Aires (Argentina)
Tel: (+5411) 4516-1500
Fax: (+5411) 4312-4058
buenosaires@gayrosellsolano.com

ANTECEDENTS

1.- El Sr. Julio Muñoz Ramonet, que morí el dia 9 de maig de 1991, en el seu darrer testament que havia atorgat tres anys abans, en data 20 d'abril del 1988, després de nomenar hereves a les seves quatre filles Carmen, Isabel, Alejandra i Helena, va establir diversos llegats, entre ells el que és objecte d'aquest informe jurídic, els termes del qual, literalment transcrits de la traducció jurada al castellà de la redacció original en alemany (traducció no impugnada) és el següent :

"b) La finca de Barcelona, Muntaner 282-288 pasará, incluyendo el parque y jardín así como el palacio en Porvenir núm. 26-28 con todo su contenido completo, a una Fundación que llevará mi nombre. La Fundación tendrá como finalidad la conservación y mantenimiento de estas instalaciones y su visita y aprovechamiento útil por el público bajo el Patronato de la ciudad de Barcelona."

2.- Amb posterioritat a la mort del causant, en data 27 de novembre de 1995, l'Ajuntament de Barcelona constituí legalment la "Fundació Julio Muñoz Ramonet" per donar compliment a la clàusula testamentaria reproduïda anteriorment, la inscripció de la qual al Registre de Fundacions de la Generalitat va ser acordada per Resolució de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de data 14 de gener de 2000.

3.- Després d'anys de litigi, els Tribunals van declarar la total vàlidesa i eficàcia del llegat mitjançant la Sentència de 6 de juliol de 2007 dictada pel Jutjat de Primera Instància número 1 de Barcelona, i posteriorment confirmada en apel·lació i finalment en cassació pel Tribunal Suprem que va establir, en la seva part dispositiva:

1.-Declaro la vàlidesa i eficàcia del llegat disposat a favor de l'actora en l'apartat 3 C) del testament atorgat per Sr. Julio Muñoz Ramonet a la localitat de Chur (Suïssa) el dia 20 d'abril de 1988 davant el notari Sr. Romano Kunz, el qual llegat compren les finques inscrites al Registre de la Propietat núm. 6 de Barcelona amb els núms. 7.136 (casa del carrer de Muntaner, núms. 282-288), 7.143 (casa del carrer de l'Avenir, núms. 26-28) i núms. 7.855 i 7.586 (terrenys de 86 m., 93 dm., i 65 cm quadrats el primer

i de 86 m., 91 dm., quadrats el segon), així com tots els béns, mobles, objectes, estris i obres d'art relacionats en qualsevol dels següents inventaris: l'aixecat pel Jutjat d'igual classe núm. 42 de Barcelona en data 23 d'abril de 1998 (folis 2.562 i ss.), el format per aquest Jutjat en la diligència de reconeixement judicial practicada en 16 de setembre de 2005 (foli 1.571 del ram de proves de la part actora), i el que s'incorpora con annex a l'escriptura de venda per part de Immobiliària Alés, S.A. a favor de Culturarte, S.A. l'any 1.971 (foli 3.786 i ss). Igualment s'inclouen en el Llegat els quadres "La Virgen del Pilar", de Goya i "La Anunciación" de El Greco."

4.- En fase d'execució de la citada sentència, la Fundació Julio Muñoz Ramonet va rebre possessió de la finca situada al Carrer de Muntaner núm. 282-288, inclosos el parc i jardí, i al Carrer de l'Avenir 26-28 de Barcelona, el mes de juliol de 2013; ambdues finques consten des d'aquell moment inscrites al Registre de la Propietat, a nom de la Fundació.

QÜESTIONS PLANTEJADES

El present informe té com a finalitat determinar si les diverses propostes que integren el projecte estratègic d'usos i activitats efectuat per la Fundació (document de desembre de 2018, completat amb el realitzat en novembre d'aquest any) i que tenen com a objectiu principal fer de les finques un espai de coneixement, recerca, creació i reflexió, situant com a centre i base del llegat l'art i la cultura, compleixen amb la finalitat a la qual el Sr. Julio Muñoz Ramonet va destinar l'atorgament del llegat.

És important donar resposta a aquesta qüestió, sobretot, per tal de determinar quina seria la viabilitat d'un possible intent de revocació del llegat per part dels descendents i hereus de Julio Muñoz Ramonet.

NATURALESIA JURÍDICA DEL LLEGAT

Per tal de respondre a la qüestió plantejada, resulta necessari estudiar quina és la naturalesa jurídica del llegat atorgat en testament per part del Sr. Julio Muñoz Ramonet, reproduït a l'apartat primer dels antecedents.

Recordem que el llegat està condicionat als següents usos o destins, per voluntat del testador:

"tendrá como finalidad la conservación y mantenimiento de estas instalaciones" "y su visita y aprovechamiento útil por el público".

En aquest cas, ens trobem davant la institució jurídica que la llei denomina "Mode successori" regulada, actualment, als articles 428-1 y següents del Codi Civil de Catalunya:

"1. El mode permet al causant imposar a l'hereu i al legatari, o a llurs substituïts, una càrrega, una destinació o una limitació, que, per ta finalitat a que respon, no atribueix altres drets que el de demanar-ne el compliment, sense que redundi en profit directe de qui el pot demanar.

2. Si el causant atribueix, a favor d'una persona o persones determinades, qualsevol dret diferent del de demanar el compliment del mode, s'entén que ha disposat un llegat o una altra disposició per causa de mort, i no pas un mode, encara que el causant empri aquesta expressió.

3. En cas de dubte sobre si el testador ha imposat una condició o un mode, o una simple recomanació, es dona preferència, respectivament, al mode o a la recomanació.

4. Les normes dels llegats s'apliquen també als modes si llur naturalesa ho permet."

El mode successori, en un sentit ampli, consisteix en la imposició d'alguna càrrega a una persona a qui se li fa una liberalitat. Són dos, per tant, els elements essencials que qualifiquen el mode: una atribució lucrativa i la imposició d'una càrrega al beneficiari d'aquesta atribució.

En aquest cas, podem afirmar que estem davant d'un "llegat modal" en el que l'objecte principal es l'atribució de la finca a la Fundació (atribució lucrativa), i l'accessori o secundari és l'ús o la finalitat a la qual s'ha de destinar la finca objecte de llegat (càrrega en què consisteix el mode testamentari).

El risc més elevat que podria desencadenar la realització dels projectes plantejats és que les hereves i/o altres familiars del Sr. Julio Muñoz Ramonet, al·leguin un incompliment per part de la Fundació Julio Muñoz Ramonet del mode, destinació o ús del llegat. **Cal recordar que el Codi Civil de Catalunya faculta la persona gravada amb el llegat, en cas d'incompliment del mode, per a demanar la restitució del seu objecte, si es demostra que el compliment del mode va ésser un motiu determinant del llegat (art. 428-4 CCCat).**

Per això, l'informe es centra a partir d'ara, en valorar la viabilitat d'una acció revocatòria del llegat.

PROJECTE ESTRATÈGIC D'USOS I ACTIVITATS

Com ja s'ha comentat, la Fundació ha confeccionat un pla on s'estructuren i planifiquen diverses activitats i programes. Es procedeix a continuació a fer una breu descripció dels diversos usos als quals es vol destinar la finca objecte de llegat:

- Activitats de caràcter cultural i de lleure dirigides a un públic de proximitat. La Fundació vol erigir-se com un centre dinàmic, obert i integrat a la realitat social del barri. Per aquesta raó, es proposen activitats de caire lúdic com ara concerts, sessions de ioga o cicles de cinema.
- Exposicions, que seran de dos modalitats: permanents i temporals. L'oferta permanent, que podrà anar-se renovant a mesura que sigui necessari per tal d'adaptar-se a noves recerques i propostes de continguts, girarà en torn a temàtiques definitòries de la Fundació (poder polític durant el franquisme, la col·lecció d'art, etc.). Les exposicions temporals serviran per tal de presentar parts de la col·lecció artística al públic en diferents moments, de manera que no s'exposarà tota la col·lecció, sinó que s'anirà presentant per parts.
- Visites comentades. A més de la visita lliure als diversos espais de la casa i el jardí, la Fundació vol oferir diferents modalitats de visita comentades: visites guiades, teatralitzades o temàtiques al barri.
- Node d'art i ciència. La Fundació vol ser un punt de referència en l'Art i la Ciència, creant un node (*hub* en anglès) dirigit a crear un espai comunitari d'encontre de diversos projectes (públics i privats) relacionats amb la recerca científica i la creació artística. El projecte se centraria en generar un programa de residències d'artistes i científics i la Fundació, prenent en consideració la pressió en els preus de l'habitatge que pateix la ciutat de Barcelona, vol

habilitar una sèrie d'habitatges que vagin vinculats a aquestes residències, que acollirien als artistes i científics per períodes limitats de temps.

Abans de determinar si la realització d'aquestes activitats implicaria un incompliment del mode que pogués comportar la restitució del llegat, cal fer un breu anàlisi jurisprudencial i doctrinal entorn a l'acció de revocació del llegat.

ANÀLISIS JURISPRUDENCIAL I DOCTRINAL

Primerament, cal destacar que, tal i com succeïa fa quatre anys quan es va demanar informe a aquest despatx per tal de resoldre una altra qüestió, és molt escassa l'existència de jurisprudència aplicable al cas objecte del present dictamen: la revocació de llegat modal per l'incompliment de l'obligació de destinació dels béns a un ús determinat. Per tant, procedeix aquí recordar allò que es va dir en el seu moment, ja que serveix per resoldre la qüestió que ara es planteja.

Podem citar la següent jurisprudència favorable, tot destacant que només la primera sentència preveu concretament el cas de l'acció de revocació d'un llegat modal, fent referència la resta d'elles a la revocació de donacions modals, citades també per resultar aplicable a la revocació de llegat el regim legal de la revocació de les donacions previst a l'art. 647 del Codi Civil espanyol.

En primer lloc, esmentar la **Sentència núm. 235/2004 de l'Audiència Provincial d'Astúries (Secció 62) de 10 de juny**, que contempla l'atribució com a llegat d'un immoble en favor de l'Arquebisbat d'Oviedo, per tal de ser destinat com a residència de sacerdots, al que s'imposa la carrega modal de que es celebrin tots els anys dos jocs de misses gregorianes per a l'ànima de la testadora i el seu espòs. En aquest sentit, citar el següent:

"en este tipo de atribuciones hereditarias existen dos voluntades, una principal, en este caso el nombramiento del legatario en el Arzobispado de Oviedo y otra accesoria, cual es su destino por el mismo a residencia de sacerdotes con "la carga de que se digan todos los años dos juegos de misas gregorianas por el alma de la testadora".

De ello se deriva que la más autorizada doctrina sostenga que al no haberse contemplado en el testamento en estos supuestos de atribuciones modales. el cumplimiento de la carga como determinante o condicionante de la atribución del legado, su incumplimiento no pueda dar lugar a la

revocación de la atribución principal de ahí que, salvo el caso de haber previsto el testador la revocación en el propio testamento o de tratarse de una carga modal determinante de la propia atribución se concluya reputando inaplicables a las disposiciones mortis causa, el régimen legal de la revocación de las donaciones contenidas en el art. 647 del Código Civil".

L'esmentada sentència considera improcedent l'acció revocatòria del llegat modal. Aplicant la citada jurisprudència al cas objecte d'anàlisi cabria considerar com a voluntat principal l'atorgament del llegat a favor de la Fundació Muñoz Ramonet i com a accessòria la destinació del llegat de la finca del carrer Muntaner, consistent en dos edificis i terreny enjardinat, a ser convertida en un centre o espai cultural obert al públic.

Respecte al mode com a voluntat accessòria en l'atribució del llegat hem de citar per la seva claredat, la **Sentència de l'Audiència Provincial de Madrid (Secció 11^a) de 15 de febrer de 2000**, que malgrat fer referència a les donacions modals i al Codi Civil espanyol, resulta igualment il·lustradors al establir el següent:

"Respecto a las denominadas donaciones modales, la jurisprudencia de la Sala la del Tribunal Supremo tiene establecido (Sentencias de 11-3-1988 [RJ 1988, 1960] , 16-12-1992 [W 1992, 10499] y 6-4-1999 [R] 1999, 2656} , entre otras) que «En este sentido, ha de partirse de que se está en presencia de una donación con carga modal cuya revocación se pretende por la donante por incumplimiento, por tanto, ante un negocio jurídico cuya causa radica en la mera liberalidad del bienhechor (art. 1274 del Código Civil), o, como dice la doctrina científica, en el propósito del donante de enriquecer al donatario, aceptado por éste. El que la donación imponga una carga al donatario no cambia su naturaleza; no es la contraprestación que ha de satisfacer para lograr su enriquecimiento a modo de sinalagma en los contratos sinalagmáticos, sino **una determinación accesoria de la voluntad del donante por la que quiere lograr, además, otra finalidad, pero sin que desaparezca o quede subordinada la del enriquecimiento del donatario, que es la principal y la que constituye el nervio de la causa de la donación**». que «La doctrina científica y la jurisprudencial distinguen, por sus efectos, a las donaciones en: puras, cuando la liberalidad no tiene otro propósito que el de favorecer al donatario; condicionales, cuando la existencia de la relación jurídica depende de un acontecimiento futuro o incierto; modales, en las que se expresa un motivo, finalidad, deseo o recomendación; y finalmente las onerosas, aquellas en las que se impone al donatario un gravamen inferior al valor de lo que es objeto de la donación»

La verdadera y propia donación modal es aquella, como la que corresponde al caso que se examina, en la que **se impone al beneficiario el cumplimiento de una obligación, como determinación accesoria de la voluntad del donante.** Aunque esta obligación no muta la naturaleza del contrato de donación de bienes transformándolo en contrato bilateral, sinalagmático y oneroso, puesto que el gravamen tiene que ser inferior al valor de lo donado el **cumplimiento de la prestación, en que consiste el gravamen, es exigible , desde luego, el cumplimiento no queda al arbitrio del donatario»**".

Respecte a la necessitat de que el causant disposi expressament en el testament que la sanció a l'incompliment del mode és la revocació del llegat per tal que aquesta es consideri procedent, cal citar dos textos doctrinals. El primer, de DURÁN RIVACOBRA ("La conmutación civil", *Revista de Derecho Civil*, vol. VI, núm. 2 [abril-junio, 2019] Estudios, pp. 1-50), que diu:

*"el incumplimiento de un modo impuesto a un legatario por su culpa faculta a la persona gravada con el legado para solicitar la restitución de su objeto, **si se demuestra que el cumplimiento del modo fue un motivo determinante del legado.** La restitución obliga a quien recibe el bien a cumplir el modo, salvo que sea personalísimo» (art. 428-4, nº 4)³⁵. La rúbrica del precepto – «Garantías de cumplimiento del modo»– es altamente ilustrativa de su fin procurado en la efectividad de los deseos del de cuius, máxime si **«fue un motivo determinante» respecto de su designio**".*

El segon, de JOSÉ REYES LÓPEZ ("El modo testamentario y la condición", El patrimonio sucesorio: Reflexiones para un debate reformista, ISBN: 978-84-9085-290-3):

*"Una parte mantiene una orientación restrictiva, inclinándose por la no resolución, basándose en que la institución de heredero o el nombramiento del legatario habrá sido en la voluntad del testador lo principal, y lo que pretenda alcanzar con la carga modal será accesorio de la institución o legado. Por lo que, al no ser la institución modal condicionante de la primera, ésta subsiste. Además, entienden, que el testador hubiese querido lo contrario, lo habría manifestado de manera explícita o implícita, al aparecer en este caso **el modo como determinante de la institución de heredero o del nombramiento de legatario. En consecuencia, concluyen que sólo puede pretenderse la resolución cuando el propio testador incluye expresamente la sanción para el caso de incumplimiento de la carga, y cuando dicho modo suponga la razón decisiva y determinante de la entera disposición**".*

En aquest cas, Sr. Julio Muñoz Ramonet no va preveure expressament en el seu testament la possibilitat de revocació ni que la càrrega modal resultés determinant o condicionant de la pròpia atribució del llegat.

En aquest sentit, cal destacar que en el Registre de la Propietat no hi figura inscrita cap nota o càrrega d'afecció sobre la finca per raó del llegat modal, fet que posa de manifest el seu caràcter accessori, doncs si s'hagués configurat com a determinant, tenint una indubtable transcendència real, hauria de constar registralment per tal de ser eficaç front a tercers. Aquesta manca de publicitat registral es significativa, si tenim en compte la funció qualificadora dels negocis o actes jurídics sobre bens immobles amb eficàcia real, que la legislació atribueix, d'ofici, als Registradors de la Propietat (article 18 de la Llei Hipotecària) i el zel i rigor que distingeix habitualment la seva actuació.

Així doncs, prenent en consideració la posició doctrinal majoritària i la jurisprudència que s'ha exposat, el sotassnat sosté que no prosperaria l'acció revocatòria.

No obstant, i per a completar la fonamentació del nostre Dictamen, analitzarem a continuació jurisprudència en la que s'estima l'acció revocatòria per incompliment de la càrrega modal; precisament per tal de mostrar que l'esmentada acció només prospera en aquells casos en que el mode s'ha establert com a determinant de l'atribució del llegat o quan el legatari presenta una manifesta intenció d'incomplir o un evident ànim de lucre, incompatible o contrari a la voluntat "*benèfica*" o altruista volguda pel testador o donant.

La **Sentència del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears (Sala Civil i Penal, Secció 1^a) de 24 de novembre de 2005**, estima procedent la revocació d'un llegat amb càrrega modal, consistent en mantenir una litúrgia tridentina a l'oratori objecte del llegat, perquè la finada va establir expressament que aquest mode era determinant per a l'atribució.

“El único fin de la disposición de última voluntad era conservar, promover y fomentar la Santa Misa de San Pío V o la liturgia tridentina. Se trata claramente de un modo causalizado. La práctica del culto tridentino es la razón determinante del legado”.

També resulta rellevant la **Sentència de l'Audiència Provincial de Madrid (Secció 19^a) de 3 de març de 2005**. En aquest cas i tot i que s'acaba considerant que el mode és realment una condició, el tribunal exposa que la destinació que la causant havia fixat per a la finca objecte de llegat (passar a ser una residència de gent gran) és un requisit determinant per ser considerat legatari.

*“en el caso presente, la obligación de construir una residencia para ancianos, es patente, **requisito principal e inexcusable** para ser tenidos por legataria”.*

La **Sentència núm. 111 2013 del Tribunal Suprem (Sala de lo Civil), de 6 de març**, accepta la revocació de la donació d'un terreny a favor de l'Arquebisbat de València per a la construcció d'un complex parroquial degut a l'incompliment de la càrrega modal, doncs el terreny fou venut a un tercer. Concretament, interessa citar el següent:

*"En efecto, desde esta perspectiva no cabe duda alguna del **papel central que juega la institución modal** contemplada en la disposición testamentaria del donante, de 13 de septiembre de 1993, **en la medida que casualiza o da sentido** [...] en el marco de ejecución de la voluntad querida y ordenada por el testador (artículo 675 del Código Civil). Voluntad que fue quebrantada por el Arzobispado de Valencia, pues la venta de la parcela donada supuesto un incumplimiento esencial y definitivo de la carga modal que integraba la causa donandí, ya que se donó para que el templo fuese levantado en un lugar concreto y no en otro distinto ajeno a la voluntad de donante".*

Igualment, la **Sentència núm. 900/2007 del Tribunal Suprem (Sala Civil), de 20 de juliol**, estima l'acció de revocació per incompliment del destí modal al haver-se venut les finques donades amb ànim de lucre.

"Que al otorgar la mencionada donación de los trozos del terreno segregados se consignó que se había para ser destinados por el donatario a los fines a los servicios del Estado con todo lo construido dentro de los mismos [...] el hecho que ha provocado el conflicto: en 1997 se vendieron por el Ministerio de Defensa[...] la voluntad de los contratantes -donante y donatario- y la naturaleza de la donación contiene un concreto modo: el destino de las tierras a uso militar por el Ministerio de Defensa. En ningún caso, la transmisión con ánimo de lucro de dichas tierras a una entidad para que construya como domicilios habituales o de recreo, con ánimo de lucro. [...] la sentencia de la Audiencia Provincial infringe el artículo 647 del Código civil por no apreciar la revocación del contrato de donación, por incumplimiento del modo, donación que se califica de modal por la destinación por el donante aceptada

*por el donatario a campamento militar y campo de tiro, asignado al -hoy- Ministerio de Defensa. **Modo que fue incumplido cuando pasó a ser objeto de***

***tráfico jurídico, con ánimo de lucro.** Y no puede decirse -como se apunta por la parte demandada y recurrida en casación que el beneficio económico vaya a ser destinado a intereses del Ministerio de Defensa, porque el modo nunca se pensó para este destino, sino para el uso militar y si este uso resultó ser temporal (guerra civil y medio siglo más), temporal debe ser considerada la donación, por mor del artículo 647 del Código civil".*

Cal destacar especialment la **Sentencia del Tribunal Suprem (Sala Civil) de 26 de maig de 1988** que, tot i tractar també sobre una donació modal, i no pas un llegat, contempla una situació que igualment resulta similar amb la que és objecte d'anàlisi, doncs tracta sobre la donació del Palau de Marivent i terrenys circumdants a favor de la Província de Balears, estant subjecte a la càrrega de la instal·lació d'un Museu d'art. Al respecte, citar els següents extractes:

" la voluntad de los contratantes [...] fue la de configurar el cambio de destino o la no utilización continuada de los bienes no como presupuesto de un derecho potestativo a obtener la revocación, sino como evento determinante "per se" de la automática pérdida de eficacia sobrevenida del negocio, esto es una auténtica condición resolutoria; configuración y efectos que han sido reiterado por la Jurisprudencia de esta Sala en sentencias relativas a supuestos de donaciones con carga modal del artículo 647 del Código Civil en los que el incumplimiento de aquel modo cualificado, carga o finalidad impuesta por el donante provoca-se ha dicho un juego semejante al previsto en el art. 1124 del Código Civil- así la reciente Sentencia de esta Sala de 11 de marzo de 1988. También resulta obligado destacar en el caso de autos- tal como expresamente proclama la sentencia recurrida- que el móvil que guió a la donante y que la entidad donataria asumió el compromiso de satisfacer, fue el de crear, con bienes donados, un museo de arte para provecho del pueblo de Baleares y no el que pudieran ser dedicado además a cualquier otra finalidad diferente, y de ello no puede quedar la menor duda en vista de que en la antes aludida escritura pública[...]

Es hecho reconocido por las partes litigantes que desde hace varios años el público no puede acceder a contemplar las colecciones de arte, mobiliario,

libros y ajuar donados por la señora M., viuda de S., existentes en la Casa-Palacio de Marivent debido a que, por constituir dicho inmueble la residencia de la Familia Real cuantas veces se desplaza a la isla de Mallorca poderosas e inevitables razones de seguridad imponen el cierre permanente del Museo al público. Tal realidad incontestable supone y significa que, por tales evidentes razones, **aquellos bienes integrantes de la colección de arte no sirven al fin para el que originariamente fueron destinados forzando así su incumplimiento modal que aparece sin embargo fuertemente modulado y matizado por dos circunstancias** o datos que caracterizan de manera sustancial y determinante le presente supuesto: a) En primer lugar en el artículo 4c de los Estatutos se dice expresamente que "también podrá utilizarse el Palacio para residencia del Jefe del Estado Español en las ocasiones en que viste la provincia". b) Si bien es cierto que el art. 22 de los propios Estatutos dispone que el Museo se alojará en la finca Marivent también lo es que **el artículo 798 del Código Civil-** relativo al modo testamentario pero extensible en su aplicación al supuesto de donación modal- **permite que cuando la institución no pueda tener efecto en los mismo términos ordenados por el testador se cumpla en los más análogos y conformes a su voluntad.** Pues bien, de la combinación de tales preceptos en la donación con carga modal cuyo estudio nos ocupa resulta que, **dentro de la finalidades previstas en la repetida donación, el uso como residencia de la Familia Real del Palacio de Marivent ha pasado a ser el prevalente y determinante, generador al propio tiempo de una manifiesta y patente incompatibilidad con el cumplimiento de la segunda finalidad constitutiva de la carga o modo cualificado.** De lo cual resulta que, transcurridos seis meses consecutivos sin que aquellos bienes se les dé su destino propio, la repetida donación quedó resuelta naciendo el derecho a exigir del donatario la reversión de los objetos donado al patrimonio del actor, hoy recurrido [...] siendo procedente en consecuencia la devolución de los bienes u objetos reclamados por el actor, sin que ello afecte en absoluto al disfrute del Palacio por parte de la Familia Real".

L'aspecte més rellevant d'aquesta sentència és el reconeixement de la possibilitat que concedeix l'article 798 del Codi Civil de complir el mode en termes anàlegs als ordenats pel testador en aquells casos en que la institució no pugui complir-se. El que clarament busca l'esmentat precepte es mantenir-se el màxim de conforme, en la mesura del possible amb la voluntat del testador.

Aquesta possibilitat de modificar o alterar també està prevista en l'actual regulació del dret català; concretament, l'article 428-5 del Codi Civil de Catalunya, estableix, en els seus apartats 3 i 4:

"3. En els modes ordenats per al compliment de finalitats d'interès general, la commutació o la conversió ha d'ésser acordada pels òrgans administratius competents.

4. Es pot demanar la commutació o la conversió si el compliment del mode en els termes establerts pel testador comporta greus dificultats o si, modificant-ne el compliment, es pot assolir una utilitat més gran".

Seguint la mateixa línia argumental, podem citar la **Sentència del Tribunal Suprem (Sala Civil) de 12 de novembre de 1990** que es refereix a la donació a l'Ajuntament de Zazucar (Burgos) d'un edifici subjecte a la finalitat de ser destinat a la instrucció primària, havent-se previst expressament a l'escriptura pública la reserva del dret a la revocació en cas de destinar-se l'edifici a un altre objecte.

"La carga o "modus" establecida por el donante. si no se cumple actualmente en su totalidad no es por culpa o hecho dependiente de la voluntad de los donatarios. sino por la vigencia de disposiciones imperativas, cuya obligatoriedad no se ha discutido en este pelito, en cuanto a la enseñanza general básica, que exigen que los alumnos del ciclo superior se desplacen a otro lugar, no siendo posible que la enseñanza que les corresponde la reciban en su pueblo como dispuso el donante. Dicha carga se cumple actualmente, como se ha acreditado, en cuanto es posible legalmente. Por tanto no puede imputarse a los donatarios incumplimiento de cargas o condiciones impuestas por el donante, lo que impide la donación pueda ser revocada a tenor el artículo 647 del Código Civil. Por todo ello, el motivo examinado ha de ser desestimado".

Per últim, cal destacar que la jurisprudència mostra certa flexibilitat a l'hora de d'apreciar el compliment del mode per "analogia". Així, cal citar la **Sentència de l'Audiència Provincial d'A Coruña de 22 de gener de 2014:**

*“la doctrina jurisprudencial existente y que es pacífica al considerar que respecto a las cláusulas **modales** y **condicionales** insertas en los testamentos ha de mostrarse una gran **flexibilidad** a la hora de apreciar su cumplimiento”.*

I també la **Sentència del Tribunal Suprem (Sala Civil) de 21 de gener de 2003**

*“Lo que sucede, empero, es que siendo claro, conforme al art. 798 CC, que el modo no afecta a la institución (SSTS 18-12-1965 [RJ 1965, 58981] , 17-5-1971 [RJ 1971, 31581] y 9-5-1990 [RJ 1990, 3696] pues lo dejado de tal manera «puede pedirse desde luego», **la jurisprudencia de esta Sala muestra una gran flexibilidad a la hora de apreciar su cumplimiento, y también el de la condición suspensiva. atendiendo a las posibilidades del instituido** (SSTS 9-2-1948 [RJ 1948, 275] y 18-12-1965), al mantenimiento de la institución por la testadora sin revocar el testamento por otro posterior (STS 9-5-1990) o conjuntamente a las posibilidades del instituido y a la ausencia de petición o requerimiento alguno de cumplimiento (STS 10-5-1991 [RJ 1991, 9815]).[...]”*

*“[...] debe concluirse que se dio el **cumplimiento alternativo del modo en los términos más análogos y conformes a la voluntad de la testadora**, como prevé el citado art 798 y atinadamente entendió la juzgadora del primer grado.”*

CONCLUSIONS

Un cop s'ha examinat el marc normatiu i la jurisprudència aplicable a la consulta formulada, cal pronunciar-se sobre l'adequació de les diverses activitats que pretén realitzar la Fundació, segons els Memoràndums o Projectes que ens han estat facilitats, a les destinacions ("modes" des del punt de vista del Dret Civil) a las que va subjectar l'atorgament del llegat el Sr. Julio Muñoz Ramonet, a saber: "*tendrá como finalidad la conservación y mantenimiento de estas instalaciones y su visita y aprovechamiento útil por el público bajo el Patronato de la Ciudad de Barcelona*"; o si, pel contrari, podrien considerar-se un incompliment o extralimitació.

Cal advertir que aquestes dues destinacions les podem considerar com genèriques o subjectives, en tant que el testador no va especificar de forma estricta en què havia que consistir l'aprofitament útil o quin ha de ser el grau exigible de conservació o manteniment de les instal·lacions. Prenent en consideració aquest fet i aplicant la doctrina jurisprudencial de la flexibilitat a l'hora d'apreciar el compliment del mode, **podem concloure** que:

- Les activitats de caire lúdic que es proposen (concerts, cinefòrums, tertúlies...) constitueixen clarament un aprofitament útil pel públic, en tant que permetrien als veïns de Sarrià-Sant Gervasi i, en general, a tota la ciutadania de Barcelona, gaudir de les instal·lacions de la finca.
-
- Les exposicions i les visites guiades que es planegen tenen com a finalitat precisament complir amb una de les destinacions del llegat: la visita de les instal·lacions per part del públic. El fet de com es presenti la col·lecció (si tota sencera o per parts) no afecta al "mode" en tant que, com hem dit, no està concretat; únicament es fixa com objectiu la visita per part del públic. No obstant, l'altre destinació del "mode" ("*conservación y mantenimiento de estas instalaciones*") aconsella que la formalització de les càpsules expositives i les exposicions temporals es realitzi a través d'estructures i suports poc invasius amb la decoració interior dels edificis.

- La proposta que pot plantejar més problemes respecte al “mode” és la consistent en l’habilitació d’una sèrie d’habitatges vinculats a residències d’artistes i científics a la ciutat, doncs comportaria una certa privatització de les instal·lacions de la Fundació.

Ara bé, la destinació de la finca per a ésser un centre cultural és la finalitat determinant del llegat i cal considerar que preval per sobre de qualsevol altre incompatibilitat, com la de la conversió d’un espai de la finca en habitatges per artistes i científics. Si es vol convertir a la Fundació en un punt de referència en l’Art i la Ciència (objectiu que, en cap cas, vulnera el “mode” testamentari) podria resultar útil i beneficiós l’establiment d’aquests habitatges per tal de motivar a artistes i científics d’arreu del món a venir a Barcelona a realitzar els seus projectes de creació artística.

Així mateix, el projecte presentant per la Fundació sobre aquest punt contempla, en tot moment, la transmissió a la ciutadania i a les persones interessades dels processos creatius en què estiguin implicats els artistes i científics que es trobin habitant la Casa petita, de manera que els receptors d’aquestes exhibicions formin part activa de la pròpia creació.

No obstant, sí que considerem necessari que en el plantejament d’aquesta residència es tingui present la finalitat de conservació i manteniment de les instal·lacions. Això aconsella que el disseny dels habitatges sigui el menys agressiu possible, respectant la disposició original, l’estètica i la decoració interior de la casa; i en tot cas, i com no pot ser d’altra manera, en aquesta intervenció tan especial, caldrà ser molt curós en el respecte a la normativa urbanística, i del dret administratiu en general, per tal d’evitar denúncies o intervencions provocades de tercers que responguessin a un propòsit “desestabilitzador” inspirat o instigat per les hereves o família del testador, o el seu entorn.

Per tot això, ens permetem posar èmfasi en algunes recomanacions, per tal de garantir el compliment de la voluntat del Sr. Muñoz amb el mínim risc, atesa la manifesta actitud litigadora, àmpliament demostrada, de les hereves del causant. Per exemple: mantenir i respectar, sempre que sigui possible, la façana i aspecte extern dels edificis; en cas d’obres de restauració, conservar la estètica, disposició general i estil decoratiu del immoble principal (Palauet), emprant els mateixos materials o similars;

en tot cas, mantenir aquest edifici accessible al públic com Museu o espai d'exhibició que contingui totes o la major part d'aquelles obres d'art i altres elements del llegat mobiliari que es puguin recuperar (sens perjudici de continuar el dipòsit d'aquelles de més difícil conservació o protecció, al MNAC o altres grans espais de referència, però, en tot cas, oferint còpies o reproduccions dignes i explicacions en el propi edifici); que el Jardí sigui sempre un espai obert per a la ciutadania, i, apte per a visitar, llegir, passejar... (amb les limitacions horàries habituals). I, finalment, en qualsevol publicitat o informació pública de la Fundació, dels seus serveis i activitats, deixar constància del nom del Sr. Julio Muñoz Ramonet com a benefactor i inspirador de la entitat.

En conclusió, atesos els antecedents del cas, les consideracions jurídiques exposades, i les observacions i recomanacions expressades en el darrer apartat d'aquest Informe, el Lletrat sotassignant sosté que la realització dels Projectes que son objecte de consulta, segons la informació facilitada, no suposaria un incompliment o contravenció de la voluntat testamentària del Sr. Julio Muñoz Ramonet, ans al contrari, es mantindria ple respecte a la destinació dels immobles llegats; i en conseqüència no prosperaria una eventual acció revocatòria a instància dels seus hereus o familiars.

Aquest és el meu Informe, que emeto i signo a Barcelona, a 1 de desembre de 2020

Eudald Vendrell Ferrer

Advocat

**GAY
R&S**

GAY-ROSELL & SOLANO
ADVOCATS